

Fahretdin paşanyň hazynasy

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Fahretdin paşanyň hazynasy FAHRETDIN PAŞANYŇ HAZYNASY

Söýgülü okyylarym, düýnki ýazgymda sizs Medine gahrymany Fahretdin paşanyň kyssasyny gürrüň beripdim we onuň birinji jahan ursunda iňlis altynlaryna satyn alynan hem-de goşunymyzy Medinede gabap arkasyndan uran araplardan gaçyryp ýurdumuza aşyran gymmatly hazynasy barada gysgaça agzap geçipdim.

Fahretdin paşa söýgülü pygamberimiziň (s.a.w) mübärek guburynyň ýerleşýän ýeri bolan Medinäni gabaw astyna alan, dindeşlerine hyýanat eden, türk esgerlerini bedýan çöllerde talap-öldürip, donuna çenli sypyryp alan araplar bilen gidişyärdi, Osmanly döwlet Mondros şertnamasyny baglaşyp, boýun egendigini resmi ýagdaýda kabul edenem bolsa, ýaragyny taşlamан göreşe dowam edipdi.

Dünya taryhynda henize çenli bular ýaly waka görlüp-eşdilmedi. Medinäniň elden gitjegini aňşyran paşa pygamberimiziň (s.a.w) şäherdäki mazaryna osmanly patyşalary tarapyndan ençeme ýyl bări ugradylan sowgatlary, başgaça aýdylanda ajaýyp hazynany möhürlenen sandyklara salyp, 1918-nji ýylда ýörite goragçy toparyň astynda Stambula ýollaýar.

Alla rahmet eýlesin, ne ajap iş edipdir. Eger muny şeýtmedik bolanlygynda, negözel gymmatly emlákler din bezirgeni kezzap sandlaryň we katarlylaryň elinde galjak ekeni.

Şindi sizw Fahretdin paşanyň Stambula gönderen we biziň günlerimizde belli bir bölegi Topgapy köşgünüň muzeýinde saklanýan şol bahasyna ýetip bolmajak hazynanyň doly sanawyny

dykgatyňza ýetireýin:

- Hezreti Osmanyň keýik derine ýazyylan Gurhany;
- Bäş sany golýazma Gurhan we dört sany Gurhan juzlary;
- Gymmatbahaly daşlar bilen bezelen, sahabyna altyn çáýylan bäş sany Gurhan daşlygy.
- «Hilýe-i Şerif» (Pygamberimiziň ýazuw arkaly beýan edilen portreti). Kümüş çarçuwaly, ýaşyl kadifäniň üstüne brilliantdyr dürlü hili lagly-jowahyrlar bilen pygamberimiziň (s.a.w) ady ýazyylan, kümüşden Günüň suraty;
- Bir sany som altynyň üstüne brilliant bilen ýazyylan «Kelime-i Şahadat» ýazgylý parça;
- Brilliantly, göwherli, ýakutly ýedi sanu tesbih;
- Kümüşden edilen iki sany rahle (kitapdan).
- Soltan Abdyleziziň brilliantdan we altyndan edilen tugrasy;
- Dört sany sanjakbaşy we üç sany jöwher gylyç;
- «Kewkeb-i Dürri» atly dört parça uly almaz. Almazlaryň ýüzi ýakutlar bilen bezelen.
- On sany göwher we zümerretler bilen bezelen altyn asgyç;
- Göwher, brilliant, ýakut we zümerretler bilen bezelen on bir sany altyndan asma çyra;
- Gymmatbahaly daşlar bilen bezelen bir sany altyndan asma çyra;
- Bir sany altyndan kofe asgyjy;
- Gymmatbahaly daşlar bilen bezelen ýedi sany som altyn şemdany. Ikisi 1,55 metr we 50 kg aghyrlykda. Her biriniň üstünde 2.680 sany brilliant bar.
- Bir sany altyndan gaýcy.
- Gymmatbahaly daşlardan ýasalan sekiz sany altyn gülapdan (gülsuwy gaby) we on iki sany altyn buhurdan (ýüzärlik we ş.m melhemlik otlary tütedýän gap).
- Brilliant, zümmeret, ýakut, merjen, hünji (žemçug) daşlary bilen bezelen iki sany wenok, on sany ýyldyz gül we ýaprak (barsy altyndan);
- Bir sany brilliant ýüzük;
- Altyn we kümüş zynjyrlar, altyn jowahyr gaplary we tahyllary;
- Segsen dört sany hünji däneleri, on baş parça zümerret, elli

- üç parça brilloant we almaz;
- Şeýle-de, 3 kg 985 gr alym;
 - 908 kg kümüş;
 - Kyrk dokuz parça gyrasy nagışlanan şal tuty;
 - Medinäniň «Soltan Mahmyt» kitaphanasy we şol gymmatlyga eýe beýleki gymmatly eserler.

Görüñ-ä! Başga hiç bir ýerde deňi-taýy we meňzeşi bolmadyk şu hakyky hazynany dinine, ymmatyna hyýanat eden dönüklerе şam bolmakdan halas edip, bize miras goýan gahryman paşany neneň ýat etmejek, neneň alkyşlamajak!

Birinji jahan urşy ýyllarynda iňlisler bilen dil birikdiren çöl araplary türk esgeriniň arkasyndan pyçaklady. Şol ýowuz ýyllarda araplaryň eden hyýanatyny ýatdan çykarmak mümkün däl. Ýakyn Gündogaryň çar künjeginde – Palestina, Hyjaz, Yrak, Siriýa frontlarynda birmenzeş hyýanatlar bolup geçdi.

Iňlis basybalyjylaryna garşy söweşen on müňlerçe türk esgeri satlyk çöl araplary tarapyndan öldürilip, jesetlerine çenli talandy, hatda altın ýuwdan bolaýmasynlar diýip, bokurdakdyr aşgazanyna çenli pyçak bilen dilindi!

Düýnki ýazgymda agzalan Naji Kaşif Kyjymanyň «Medine goragy» eserini 1976-njy ýylda yslamçy çaphanalaryň biri bolan «Sebil» neşiryaty çkaran eken.

Serediň, kitabyň girişinde yslamçy-da bolsa, «Sebil» neşiryaty näme diýipdir:

‘ ‘Haýyş: söýgülü okyjy! Külli yslam älemini türkleriň ýolbaşçylygy astynda bir bitewi döwlete birikdirmek we bu bitewiliği saklamak ugrünnda çekip-çydap bolmajak horluklara we jebri-jepalara döz gelen şehitlerimiziň we gazylarymyzyň arasynda iň şowsuzluga uçranlary, megerem, Medine goragçylary bolsa gerek. Çünki, pygamberimiziň (s.a.w) mübärek guburyny iňlisleriň alyna aldanan musulmansumak arap taýpa kethudalaryna garşy ýeterlik azygy, ok-därisi, ýaragy bolmasada, ýowuz çöl şertleriniň, ýakyp-ýandyryp barýan epgegiň

astynda goramaga mejbur bolupdyrlar.

Bu gynançly, emma herkese nesip etmejek sylag-hormatyň eziz şehitleriniň we gazylarynyň ruhlaryna aýat-töwirler edip, häzirem sag-salamat ýaşap ýörenlerine bolsa jan saglygyny we uzak ömür arzuw etmek diniň we watanymyzyň öñündäki mukaddes borjumyzdyr.»

Içimizden käbirleri şol ýowuz günleri hiç öwrenmändir, birinji jahan ursunda bizi arkamyzdan uranlary görmezlige salýarlar. Şol hyýanatkärleriň iň belli-başylary häzirki Saud Arabystany we Katar häkimiyetini eýeläp oturanlaryň gönüden-göni atalarydyr!

Gaýrat edip, munuň bilen biraz gyzyklansynlar we ýakyn taryhymyzy jahyllyclaryna salyp unutmasynlar. Bilmezlik aýyp däl, biraz okasynlar, öwrensinler.

Şehitleriň ruhlaryny ynjytmasynlar.

1948-nji ýylda aradan çykan beýik ynsan Fahretdin (Türkkan) paşany, Medine gahrymanlaryny we ähli şehitlerimizi hımat bilen ýat edýärin.

Emin ÇÖLAŞAN.

«SÖZCÜ» gazeti, 06.12.2020 ý.

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW. Taryhy makalalar